

บทความปริทรรศน์ เรื่อง
ทักษะและเทคนิคการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศ
(Skill and Technical Learning Management to Excellence)

กาญจนา บุญภักดิ์

Kanchana Boonphak

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
kkancha@kmitl.ac.th

1. บทนำ

การจัดการเรียนการสอนมีความสำคัญมากในปัจจุบันที่มีพระราชบัญญัติให้จัดการศึกษาโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ศตวรรษที่ 21 นี้ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี สังคม เศรษฐกิจ ล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนากำลังคนทั้งสิ้น การจัดการเรียนการสอนก็เป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีความสำคัญมากต่อการพัฒนากำลังคน เพื่อออกไปรองรับกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า

คุณลักษณะของเด็กไทยในศตวรรษที่ 21 จะต้องมีความ
ลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ[1]

ประการแรก คือ มีทักษะที่หลากหลาย เช่น สามารถทำงานร่วมกับคนจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว รับผิดชอบงานได้ด้วยตนเอง และรู้จักพลิกแพลงกระบวนการแก้ไขปัญหาได้

ประการที่สอง คือ มองโลกใบนี้เป็นโลกใบเล็กๆ ไม่ได้จำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะประเทศไทย เพื่อมองหาโอกาสใหม่ๆ ที่มีอยู่อย่างมากมาย

ประการสุดท้าย คือ เด็กไทยยุคใหม่ต้องมีทักษะด้านภาษา เพราะหากพูดหรือใช้แต่ภาษาไทยก็เหมือนกับมี "กะลา" มาครอบไว้

ดังนั้นหน่วยงานหรือผู้ที่มีหน้าที่ในการพัฒนาคนสู่ความเป็นเลิศเพื่อให้เขาเหล่านั้นได้ออกไปพบกับ การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นใน ศตวรรษที่ 21 นั้น จะต้องมีการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนอย่างเต็มความสามารถ ได้ตาม หลักการที่เรียกว่า การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

ในปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนมีวิธีการสอนมากมายหลายวิธีด้วยกัน การสอนอย่างเดิมนั้นแบบเดิมก็ไม่อาจจะช่วยพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศได้ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องพัฒนาไปอีกอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันและอนาคต

2. เทคนิคการจัดการเรียนรู้

เทคนิคการสอนที่ผู้สอนสามารถนำมาใช้ควบคู่กับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้สนุกสนานเพลิดเพลินกับการเรียนนั้นปัจจุบันมีอยู่มากมาย หลายเทคนิคด้วยกัน ซึ่งจะได้นำเสนอเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้ผู้สอนได้เกิดการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น

เทคนิคและทักษะการสอน คือ ความสามารถในการทำการสอนของครูโดยการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนอื่นของกล่าวถึงความสำคัญของทักษะการสอน ซึ่งมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าเทคนิคการสอน เนื่องจากถ้าผู้สอนขาดทักษะการสอนที่ดีแล้ว ในการดำเนินการสอนย่อมไม่ประสบผลสำเร็จอย่างแน่นอน ทักษะการสนทนนั้นเป็นปัจจัยหนึ่งของผู้สอนจะต้องฝึกฝนเพื่อให้เกิดความชำนาญก่อนการสอนจริง โดยเฉพาะผู้สอนที่เริ่มต้นสอนครั้งแรก จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องฝึกฝนเพื่อให้เกิดความชำนาญ ซึ่งถ้าได้รับการฝึกฝนอย่างดีแล้ว จะทำให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจในตนเอง เกิดความผิดพลาดน้อยหรือไม่เกิดเลยระหว่างการสอน การสอนก็จะบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการทั้งผู้สอนและผู้เรียน ผู้เรียนก็จะเกิดความศรัทธาในตัวของผู้สอน ทักษะพื้นฐานของการสอนที่ดี เช่น การถ่ายทอดอย่างเป็นขั้นตอนการสื่อสารที่ดี ระดับน้ำเสียงในการถ่ายทอด ทักษะการใช้อุปกรณ์ต่างๆ เช่น สไลด์ทัศนูปกรณ์ การเขียนกระดาน การแต่งกาย การใช้สายตา การตั้งคำถาม เป็นต้น

ถ้าจัดแบ่งทักษะต่างๆเป็นกลุ่มใหญ่ ได้แก่ ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน ทักษะการบรรยายหรืออธิบายในชั้นสอน ทักษะการสรุป และทักษะการตั้งคำถาม สอดคล้องกับที่กาญจนา บุญภักดี [2] กล่าวว่า ทักษะการสอน หมายถึง ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ที่ผู้สอนได้รับมาให้กับผู้เรียนอย่างเป็นระบบ รวมถึงกิริยาท่าทาง น้ำเสียงของผู้สอน ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียด ดังนี้

1. **ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน** ผู้สอนสามารถใช้เทคนิคต่างๆ เข้ามาช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการการเรียนรู้ในเรื่องที่ผู้สอนจะสอน เช่น รูปภาพ กิจกรรมที่สัมพันธ์กับบทเรียน เล่านิทาน ตั้งคำถาม ทายปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา ดุคลีปวีดิโอ ฟังเพลง ทบทวนเนื้อหาจากการสอนครั้งที่ผ่านมา หรืออื่นๆที่เกี่ยวข้อง

2. **ทักษะการดำเนินการสอน** ในขั้นตอนนี้ผู้สอนจะต้องมีทักษะในหลายด้านด้วยกัน ดังนี้

3. **ทักษะการใช้ท่าทาง คำพูด** เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บรรยากาศในการเรียนสนุกสนาน ดึงเครียด หรือนำเอาบุคลิกภาพของผู้สอนเป็นสิ่งที่ จะช่วยให้ห้องเรียนมีบรรยากาศที่ดีขึ้นเช่นกัน เช่น บุคลิกภาพแบบเป็นกันเองหรือแบบกตสัน เจาะเปรียบ การเคลื่อนไหวของผู้สอนระหว่างสอนด้วยท่าทางที่เหมาะสม สว่างาม ประกอบกับการแต่งกายเรียบร้อยตามสมัยนิยม โดยคำนึงถึงรูปร่าง วัย และความเหมาะสม ความเป็นธรรมชาติ การใช้มือประกอบการอธิบายไม่มากหรือน้อยจนเกินไปก็สามารถดึงดูดผู้เรียนให้สนใจการสอนของผู้สอนได้เช่นกัน อีกทั้งการแสดงออกด้วยสีหน้า สายตาในการสื่อความหมายกับผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนจะเข้าใจได้ถึงความรู้สึกที่ผู้สอนส่งมาให้ และเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน การใช้ น้ำเสียง การออกเสียงดังควบล้ำ “ร” หรือ “ล” ต้องชัดเจน น้ำเสียงนุ่มนวล น่าฟังเป็นกันเอง มีระดับเสียงสูงต่ำ ในการอธิบายจะต้องเชื่อมโยงเรื่องที่จะสอนกับสภาพแวดล้อมที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้เรียนเห็นถึงประโยชน์ของการเรียนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

4. **ทักษะการบรรยายหรืออธิบาย** เวลาที่ใช้ในการอธิบายไม่นานเกินไป ภาษาง่ายเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและควรจะมีสื่อการสอน ตลอดจนตัวอย่างน่าสนใจที่สำคัญต้องครอบคลุมใจความสำคัญได้ครบถ้วนโดยเริ่มจากสิ่งหรือเนื้อหาที่เข้าใจง่ายไปหาที่ยากหรือผู้สอนควรอธิบายด้วย

ท่าทางในการอธิบายน่าสนใจและควรสรุปผลการอธิบายด้วย

5. **ทักษะการเร้าความสนใจ** ในการสอนปกติ บางครั้งผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน ผู้สอนควรหาเทคนิควิธีการใหม่มาเพื่อเป็นการกระตุ้นหรือเร้าความสนใจเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกสนุกสนานและต้องการที่จะเรียน โดยที่ผู้สอนอาจจะใช้เทคนิคต่างๆ มาช่วยเร้าความสนใจผู้เรียน เช่น การเล่านิทานประกอบการบรรยาย การให้ดูคลิปลวีดิโอ ประกอบการสอน การเร้าความสนใจในระหว่างสอนที่ผู้สอนทำได้โดยไม่ต้องมีอุปกรณ์ช่วย เช่น สีหน้า ท่าทางของผู้สอนประกอบการสอน เช่น การมอม การยิ้ม การส่ายหน้า โบกมือ ผงกศีรษะ ซี่ หรือเรียกโดยการกัทักมือ เป็นต้น การใช้ถ้อยคำ น้ำเสียง กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเรียน ควรเน้นหนักเบาในคำพูด การเคลื่อนไหวของครู ครูควรเปลี่ยนจุดนั่งและจุดยืนในระหว่างการสอน การเน้นจุดสำคัญของเรื่อง ระยะการพูดหรืออธิบาย

6. **ทักษะการใช้คำถาม** ผู้สอนควรตั้งคำถามให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับ หลังจากการจัดการเรียนรู้แล้ว ซึ่งคำถามมีหลายประเภท แต่ละประเภทใช้เพื่ออะไรและควรจะใช้อย่างไร กับผู้เรียนระดับไหน คำถามมีอยู่หลายประเภทด้วยกัน ดังนี้

1. คำถามทั่วไปเป็นคำถามง่ายๆไม่ต้องใช้คำถามลึกซึ้ง
2. คำถามเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการคิดค้น เช่น ถามความเข้าใจ การนำไปใช้ การเปรียบเทียบ หาเหตุผล สรุปผลและหลักการ
3. คำถามที่ขยายความคิดจากการการคาดคะเน คาดการณ์ คำตอบมักจะตอบได้หลายอย่าง คำถามที่ให้ผู้เรียนสามารถเสนอแนวคิด วางโครงการหรือเสนอแผนงานใหม่ๆ ได้หรือเป็นคำถามที่ผู้เรียนสามารถชี้ข้อดีข้อเสียได้และสามารถประเมินค่าหรือผู้เรียนสามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้

ในการตั้งคำถามนั้นผู้สอนจำเป็นต้องมีเทคนิคในการถามผู้เรียน เทคนิคเหล่านั้นจะช่วยให้ผู้สอนและผู้เรียนเกิดความเข้าใจตรงกัน เช่น ความมั่นใจในการถามของผู้สอน ภาษาที่พูดเข้าใจง่ายให้ผู้เรียนมีโอกาสตอบได้หลายๆ คน การเลือกถาม ผู้สอนควรเลือกถามเพื่อจุดประสงค์หรือความต้องการของผู้สอน ให้กำลังใจหรือเสริมแรงจูงใจให้กับผู้เรียน ใช้คำถามหลายๆประเภทในการสอนแต่ละครั้ง กิริยา ท่าทาง น้ำเสียงประกอบในการถามคำถาม หรือผู้สอนอาจจะใช้คำถามรุกรามผู้เรียนเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการถาม

7. **ทักษะการใช้อุปกรณ์การสอน** อุปกรณ์การสอนเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญสำหรับผู้สอน ที่ต้องการการฝึกฝนการใช้ และเลือกให้เหมาะสม กับผู้เรียนในระดับของผู้เรียนที่มีความ

แตกต่างกัน เนื่องจากอุปกรณ์การสอนเป็นสิ่งที่สามารถดึงดูดให้ผู้เรียนสนใจในเนื้อหาที่ผู้สอนต้องการที่จะสอนในแต่ละครั้ง เนื่องจากอุปกรณ์การสอนสามารถเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นให้กับผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม ชัดเจน เกิดความสนุกสนานและต้องการที่จะเรียนรู้

การใช้อุปกรณ์การสอนอย่างไรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้สอนต้องใช้อย่างคล่องแคล่ว เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความศรัทธาต่อผู้สอนและตรวจสอบอุปกรณ์ว่า ผู้เรียนสามารถเห็นได้ชัดเจนอย่างทั่วถึงหรือไม่ กรณีที่ต้องชี้หรือแสดงจุดสำคัญ ผู้สอนควรใช้อุปกรณ์ช่วย เช่น ใช้นิ้วยาว หรือ Pointer ชี้แผนภูมิ แผนที่ หรือจุดสำคัญ จัดลำดับการใช้ อุปกรณ์ เลือกใช้อุปกรณ์ให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่จะสอน และเหมาะสมกับอายุ ระดับของผู้เรียน การเตรียมตัวล่วงหน้าก่อนการใช้อุปกรณ์ในการจัดการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมกิจกรรมในการใช้อุปกรณ์หรือสื่อการสอน ตลอดจนความปลอดภัยในการใช้อุปกรณ์ที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการจัดการเรียนรู้ ประโยชน์ของอุปกรณ์การสอนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เกิดแนวคิด เกิดทักษะในเรียน และยังจดจำเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างแม่นยำ และยังก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้

8. ทักษะและเทคนิคการใช้กระดานดำ ผู้สอนควรทำความสะอาดกระดานดำทุกครั้งหลังการสอน การเขียนกระดานดำควรแบ่งครึ่ง หรืออาจแบ่งเป็น 3 ส่วน และการเขียนกระดานดำที่ดีเพื่อให้ผู้เรียนได้เขียนตาม ผู้สอนโดยที่ผู้สอนไม่บังข้อความผู้สอนควรเขียนจากซ้ายมือไปขวามือ หัวข้อเรื่องควรเขียนไว้ตรงกลาง ผู้สอนต้องยืนห่างกระดานดำพอประมาณ แขนเหยียดตรง ควรทำมุมประมาณ 45 องศา เขียนข้อความให้เป็นเป็นเส้นตรงไม่สูงชันหรือต่ำลง อย่ายืนบังข้อความบนกระดานขณะอธิบายข้อความ ประกอบให้ชัดเจนได้กรณีต้องการเน้นข้อความสำคัญ หรืออาจใช้ชอล์ก หรือปากกาไวท์บอร์ดสีขีดเส้นใต้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการใช้กระดานดำ กรณีจะสอนเรื่องใหม่ควรทำความสะอาดของเก่าก่อนทุกครั้ง และในการทำความสะอาดกระดานให้ลบจากบนลงล่างเสมอ

9. ทักษะการเสริมกำลังใจ การสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียนนั้นผู้สอนสามารถทำได้หลายวิธีด้วยกัน เช่น การชมเชย การแสดงกิริยาท่าทาง ยิ้ม พยักหน้า ตลอดจนการแสดงออกทางสายตา หรืออาจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการ

เสริมกำลังใจ เช่น ปรบมือ ใช้คำพูดที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน หรืออาจให้เป็นรางวัล

3. ทักษะชั้นการสรุปบทเรียน

หลังจากดำเนินการสอนผู้เรียนตรงตามจุดประสงค์ที่ต้องการแล้ว ผู้สอนควรจะต้องทำการสรุปบทเรียนให้ผู้เรียนได้มีความรู้ และมีความสามารถตลอดจนมีทักษะการสรุปบทเรียนนั้น มี 2 รูปแบบ [3] คือ

1. การสรุปด้านเนื้อหาสาระคือ การเชื่อมโยงความรู้ หรือเนื้อหาสาระที่สำคัญเข้าด้วยกัน
2. การสรุปด้านความคิดเห็น คือการทำให้เห็นแนวความคิดเกี่ยวกับการเรียนว่าได้เรียนรู้และเกิดแนวคิดอะไร เพื่อได้เป็นแนวทางการค้นคว้าต่อไป

เทคนิคการสรุปบทเรียน [3] ทำได้ดังนี้

1. สรุปโดยการอธิบายสั้นๆ ชัดเจน ทบทวนสาระที่สำคัญ
2. สรุปโดยใช้อุปกรณ์ หรือรูปภาพประกอบ
3. สรุปโดยการสนทนาซักถาม
4. สรุปโดยการสร้างสถานการณ์
5. สรุปโดยนิทาน หรือการยกสุภาษิต
6. สรุปโดยการปฏิบัติ เช่น การให้สังเกต การสาธิต เป็นต้น

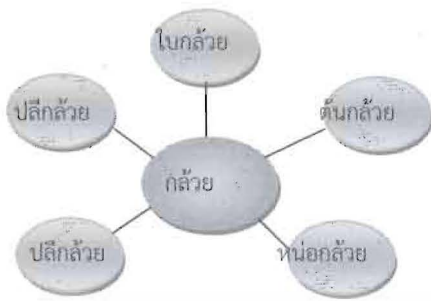
4. เทคนิคการสอน

เทคนิคการสอน [4] มีหลายรูปแบบด้วยกันขึ้นอยู่กับที่ผู้สอนจะเลือกใช้วิธีการหรือเทคนิคใด เพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียน ได้แก่

1. เทคนิคการใช้ผังกราฟิก ผงช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดความสัมพันธ์ที่ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนา เช่น ผังความคิดดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 ผังความคิด

รูปที่ 2 ผังแมงมุม

และยังมี ผังมโนทัศน์ ผังลำดับขั้นตอน ผังก้างปลา ผังวัฏจักร ผังวงกลมซ้อน หรือเส้นไดอะแกรม ที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เป็นต้น

ผู้สอนที่ดีควรใช้เทคนิคการสอนแบบเน้นทักษะกระบวนการ [5] ในการจัดการเรียนรู้ ตามแผนการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมโดยเลือก ได้ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการสืบเสาะ โดยผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียน เกิดความคิด ลงมือแสวงหาความรู้ และสรุปด้วยตนเอง
2. การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด ผู้สอนใช้รูปแบบ วิธีการ และเทคนิคต่างๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิด อย่างถูกต้อง มีเหตุผล และน่าเชื่อถือมากขึ้นกว่าเดิม
3. การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่ม ให้ผู้เรียนทำงานกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม ความคุ้นเคยกับการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เนื้อหาสาระตามวัตถุประสงค์
4. การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ การเรียนรู้ด้วยตนเอง หาแหล่งเรียนรู้ การค้นคว้าความรู้ การวิเคราะห์ และสรุป

5. สรุป

ทักษะ ความสามารถในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยความชำนาญ เช่น การสอน ครูที่ดีจึงต้องมีทักษะการสอนที่ดี มีความชำนาญในการสอน การเลือกสื่อการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน การใช้กิริยา วาจา ท่าทางประกอบการสอน มีวิธีการตั้งคำถาม ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจ หรือเร้าความสนใจผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

เทคนิค บางครั้งอาจหมายถึงความสามารถในการสอนแต่ในความเป็นจริงควรจะเป็นวิธีการที่ทำให้การสอนนั้นมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น หรือทำให้การจัดการเรียนรู้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] สอน สันธสิริ
<http://anongswu502.blogspot.com/>
26 มกราคม 2556
- [2] กาญจนา บุญกัณฑ์. 2557.
การจัดการเรียนรู้สำหรับครูมีอาชีพ.
กรุงเทพฯ : มินเซอร์วิส ซัพพลาย.
- [3] ทักษะและเทคนิคการสอน. เข้าถึงได้จาก
<https://thanaphon160333.wordpress.com>.
สืบค้นเมื่อเดือน สิงหาคม 2554.
- [4] ทศนา แซ่มณี. 2552. ศาสตร์การสอน.
กรุงเทพฯ : ด้านสหราชอาณาจักร พิมพ์ จำกัด.
- [5] สละนะ พานนตรี. ผู้สอนที่ดี.
เทคนิคการจัดการเรียนรู้. โรงเรียนจุฬาภรณ
ราชวิทยาลัยเลย สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 เข้าถึงได้จาก:
<https://www.gotoknow.org>.
(วันที่ค้นข้อมูล 7 พฤษภาคม 2558.)